

EL LLENGUATGE

Etcètera

Es sons consonàntics medials de les paraules *dotze* (representat per *tz*) i *potser* (representat per *ts*) són anomenats africats, sonor i sord, respectivament. Es diu que un so és africacat quan és la combinació d'un so oclusiu (que comporta una interrupció del corrent fònic) i d'un so fricatiu (produït per la fricció d'aquest corrent entre dos òrgans buccals acostats). Els especialistes en la matèria discrepen en la consideració del primer d'aquests dos sons (el sonor, el de la paraula *dotze*) com un sol fonema. Segons Badia i Margarit, es tractaria d'un únic fonema (entenen per fonema la unitat funcional mínima de l'articulació), i segons Alarcos Llorach de dos fonemes diferents. En canvi, convenen unànimement que el so africacat (sord) que conté el mot *potser* es compon de dos fonemes perfectament diferenciats.

El primer d'aquests dos sons, el sonor, és molt usual en català, i es representa gairebé sempre pel conjunt *tz*: *dotze, tretze, esbotzar, atzar, atzavara, dotzena, horitzó, batzegada, gatzarra, analitzar, realitzar*, etc. També es pot dir que es representa per *ts* quan aquest conjunt de lletres són els darrers sons d'un mot i es produeix un enllaç fònic amb la vocal inicial del mot següent: *tots ells, fets a mida, dits aviat, plats i olles*. Les pronuncies incorrectes d'aquest so consisteixen en el seu ensordiment (*dotze* pronunciat «dotsè», *fets a mida* pronunciat «fet samida») i en l'eliminació del so oclusiu (*analitzar* pronunciat «analisar»). El so sord, en canvi, el trobem gairebé únicament a final de paraula, en plurals com *gats, fets, tots, parets, escuts, nebots*, o, en posició medial, en alguns escassos mots formats per composició com *potser, sotsobrar* o *gatsaule*.

I, a conseqüència de l'enllaç fònic, en grups de mots com *tot sol, gat savi, fet semblant, fred sec, plat salat, pot saber, set socis*, etc.

Un altre mot, que és, de fet, un llatíisme, però que figura ja incorporat al nostre lèxic habitual, que conté aquest so africacat sord és *etcètera*, que escrivim generalment amb la forma abreujada *etc.* Però aquest mot és molt sovint pronunciat erròniament, amb un so sonor, talment com *dotze, gatzarra* o *esbotzar*, sens dubte a causa de la major habitualitat d'aquest so en posició medial. L'esmena d'aquesta pronúncia errònia no troba sempre els models adequats. Cal proposar *potser, tot sol, set savis, fred sec, fet simple*, etc.